

PIRKANMAA

Pirkanmaan maakuntaohjelman ympäristöselostus

Maakuntaohjelman
”Yhä rohkeempi ja sopii sulle edelleen!”
vaikutusten arviointi ja seuranta
Joulukuu 2017

TEEMME MUUTOSTA YHDESSÄ

Pirkanmaan liitto

ISBN 978-951-590-343-3

Sisällys

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi	4
Maakuntaohjelman tehtävä, sisältö ja tavoitteet	4
Maakuntaohjelman valmistelu ja ympäristöarviointi	4
Vaikutustarkastelun lähtökohdat ja toteutus	4
Maakuntaohjelman merkittävimmät vaikutukset	5
Välkky Pirkanmaa	6
Ehyt Pirkanmaa	6
Kestävä Pirkanmaa	6
Saavutettava Pirkanmaa	6
Nollavaihtoehto	7
Vaikutukset maakunnan eri osissa ja ympäristön osa-alueilla	7
Toissijaiset ja kertyvät vaikutukset, yhteisvaikutukset ja eri aikajän-teillä pysyvät tai tilapäiset vaikutukset	8
Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen	8
Vaikutusten seuranta	8
Pirkanmaan ympäristön nykytila, ominaispiirteet ja kehitys	8

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi

Pirkanmaan maakuntaohjelma on kevyellä prosessilla ajantasaistettu päivitys vuonna 2014 hyväksytyyn maakuntastrategiaan ”Rohkee mutta sopii sulle!”. Tuolloin tehty ympäristöselostus toimii tämän ohjelmataarkistuksen vaikutusten arvioinnin pohjana, josta se on tarkistettu ja tiivistetty esitys. Ympäristövaikutusten arviointi perustuu lakiin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005).

Maakuntaohjelman tehtävä, sisältö ja tavoitteet

Pirkanmaan suunnittelu- ja ohjelmityön tarkoitus on tunnistaa maakunnan menestystekijät ja määritellä kehittämisen tavoitteet ja niitä kohti vievät toimenpiteet. Maakuntaohjelman tehtäviä ovat maakunnan omien toimijoiden samansuuntaisen toiminnan ja yhteisen kehittämisen näkemyksen vahvistaminen, kehittämisen voimavarojen suuntaaminen strategiaan kohteisiin sekä myös maakunnan markkinointiviestintä ja imagonrakennus ulospäin.

Päivityksen pohjana oleva maakuntastrategia valmisteltiin useiden maakunnan alueella tehtyjen kehittämissuunnitelmien, -strategioiden ja -ohjelmien ydinnäkökulmat kokoamalla ja dokumentoimalla, ja tämä ohjelmapäivitys on näitä sisältöjä ajantasaistava työ. Sen valmistelussa keskeinen osio oli tulevaisuustarkastelu, jossa ulkopuolinen asiantuntijataho kartoitti käynnissä olevia, aluekehitykseen vaikuttavia muutosilmiöitä ja maakunnan toimijoiden näkemyksiä varautumis- ja hyödyntämismahdollisuuksia niihin liittyen. Muilta osin päivitystyö on tapahtunut Pirkanmaan liiton toimistotyönä.

Pirkanmaan maakuntaohjelma koostuu neljästä kehittämiskokonaisuudesta: *Välkky*, *Ehyt*, *Kestävä* ja *Saavutettava*. Ne toimivat myös ohjelmaan sisältyvän ”älykkään erikoistumisen strategian” kehikkona.

Samanaikaisesti maakuntaohjelman kanssa on päivitetty myös Pirkanmaan ympäristöohjelma, jonka sisällöt keskittyvät neljään kehittämiskokonaisuuteen: *Rakenneviisas*, *Liikkumisviisas*, *Kiertoviisas* ja *Lähiviisas*. Lisäksi ympäristöohjelma pyrkii edistämään toimintatapoina *kokeilukyvykkyyttä* sekä *tieto- ja asennekyvykkyyttä*. Rinnakkainen valmistelu on mahdollistanut ympäristöohjelman tavoitteiden sisällyttämisen maakuntaohjelman kehittämiskokonaisuuksiin, erityisesti sen ”Kestävä” -teemassa.

Maakuntaohjelman valmistelu ja ympäristöarviointi

Koska Pirkanmaan maakuntaohjelma on tehty ajantasaistuksena, myös sen valmisteluprosessi on ollut virtaviivainen. Päivitystyön toteutustapa ja valmisteluprosessi linjattiin osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS), joka oli julkisesti nähtävillä tammikuussa 2017. Julkisen nähtävillä pidon jälkeen OAS hyväksyttiin maakuntahallituksessa 13.3.2017. Tämän jälkeen työn sisällölliset linjat etsittiin sidosryhmäkyselyn, kolme asiantuntijatyöpajaa ja loppukeskustelutilaisuuden sisältäneessä Broad Scope Consulting Oy:n vetämässä tulevaisuusprosessissa kevättalvella 2017. Tulevaisuustarkastelun työpajoissa ympäristönäkökohdat nousivat esiin erityisesti ”resurssiviisuus” -megatrendiä ja ohjelmityön lähtökohdana ollutta ”Kestävä” -kokonaisuutta käsiteltäessä. Ohjelmaluonnoksen valmistelu on tapahtunut näiltä pohjilta pääosin Pirkanmaan liiton toimistotyönä kevään ja alkusyksyn 2017 välillä.

Ohjelmaluonnoksesta ja sen ympäristöselostuksen luonnoksesta kerättiin palautetta Internet-kyselyllä ja lausunnonantomahdollisuudella syys - lokakuussa 2017. Palautetta saatiin yhteensä 28 taholta, ja se oli suureksi pääosaksi ohjelman tavoitteita ja painotuksia tukevaa. Lähinnä palautteessa esitettiin täydennyksiä ja tarkennuksia ohjelmassa esitettyihin valintoihin. Ympäristövaikutusten ja ympäristöselostuksen kannalta merkittävimmät palautteen pohjalta maakuntaohjelmaan tehdyt muutokset koskevat ilmastotavoitteiden ja vähähiilisuuden parempaa huomioimista, luonnon ja lajistonsuojelun esiin nostamista, maaseudun elinkeinojen ja luonnonvaratalouden potentiaalin huomioimista, kulttuuri- ja identiteettityön merkityksen tunnistamista sekä seutukeskusten ja keskuseudun välisen saavutettavuuden ja liikennöinnin edellytysten parantamista. Myös vaikutusarviointia on tältä osin täydennetty ottaen erityisesti huomioon Pirkanmaan ELY-keskuksen SOVA-asiantuntijoiden palaute. Palautteen perusteella muokattu ohjelmaesitys vietiin maakuntahallituksen kautta maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi 16.11.2017. Maakuntaohjelman valmistumisesta tiedotetaan säädösten mukaisesti.

Vaikutustarkastelun lähtökohdat ja toteutus

Alkuperäiseen maakuntastrategiaan sisältyi neljä kehitysskenaariota ja kolme näitä tarkentavaa, vaihtoe-

toista kasvukuvaa, joihin myös ympäristövaikutusten vaihtoehtotarkastelu liitettiin. Tässä päivityksessä kasvukuvavaihtoehtoja ei ole avattu tai uudistettu, mutta ne ovat edelleen ohjelman taustalla. Koska niitä ei kuitenkaan ohjelmassa erityisesti operationalisoida, ei myöskään vaihtoehtotarkastelua ole mielekästä niiden pohjalta rakentaa. Siten vaikutusarviointi on nyt tehty ohjelman kehittämiskokonaisuuksissa Välkky, Ehyt, Kestävä, Saavutettava. Mahdollinen vaihtoehtoisuus syntyy näiden keskinäisestä painottamisesta käytännön toteutuksessa. Sitä ei kuitenkaan voi ennakoita ohjelmavalmisteluun yhteydessä.

Tässä ympäristöselostuksessa maakuntaohjelman mahdollisia vaikutuksia on tarkasteltu seuraavista näkökulmista:

- *sosiaaliset vaikutukset*: ihmisten terveys, elinolot, viihtyvyys
- *ekologiset vaikutukset*: luonnonvarojen hyödyntäminen, maaperä, vesi, ilma, ilmasto, kasvillisuus, eliöt, luonnon monimuotoisuus
- *kulttuuriset vaikutukset*: yhdyskuntarakenne, rakennettu ympäristö, maisema, kaupunkikuva, kulttuuriperintö
- *taloudelliset vaikutukset*: luonnonvarojen hyödyntäminen, työllisyys, koulutus, taloudellinen kehitys, kilpailukyky, kustannukset
- *tasa-arvovaikutukset*: alueellinen tasa-arvo

Kantaa ei oteta näiden näkökulmien keskinäiseen tärkeyteen. Vaikutustarkastelussa ei ole käsitelty laaja-alaisen taloudellisten muutosten tai poikkeuksellisten luonnonilmiöiden mahdollisia riskejä.

Vaikutusten arviointi on tehty Pirkanmaan liitossa ohjelmavalmisteluun loppuvaiheessa kehittämiskokonaisuuksien täsmennyttyä. Arviointi antaa pohjaa erityisesti ohjelman toteutukseen, jossa vaikutuksia tapahtuu seurauksena erilaisista konkreettisista toimista. Toimenpidevaihetta painottava vaikuttaminen sopii ohjelman lähestymistapaan, joka ei aseta yhtä tiettyä tavoitekuvaa vaan pyrkii varautumaan tulevaisuuden yllätyksellisyyteen, tilannekuvan päivittämiseen ja avautuvien mahdollisuuksien hyödyntämiseen.

Maakuntaohjelman merkittävimmät vaikutukset

Pirkanmaan maakuntaohjelman keskeinen tavoite on varmistaa koko Pirkanmaan elinvoimaisuus ja kilpailukyky siten että väestö-, alue- ja elinkeinokehitys toteutuisi nykyistä kestävämmiin, kilpailukykyisempiin ja alueellisesti tasaisempiin. Maakunnan tasapainoinen kehitystavoite ja vahvistuva väestö-, työllisyys- ja elinkeinokehitys tähtäävät myönteisiin taloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin maakunnan eri osissa. Esimerkiksi investointi- ja

rakennushankkeista voi silti olla myös ympäristölle paikallisesti haitallisia vaikutuksia, vaikka yhdyskuntarakenteen eheyttämistavoite pyrkiikin kohdentamaan nämä jo toiminnan piirissä oleville alueille. Tämä lieventää vaikutusten haitallisuutta mutta toisaalta asettaa paineita näillä alueilla tapahtuvien haittojen tehokkaaseen ennaltaehkäisyyn.

Kutakin ohjelman kehittämiskokonaisuutta - Välkky, Ehyt, Kestävä, Saavutettava - toteutetaan useilla, mahdollisesti erisuuntaisiinkin vaikutuksiin johtavilla toimenpiteillä ja hankkeilla. Koska maakuntaohjelmalla tavoitellaan Pirkanmaan vahvistuvaa kilpailukykyä kestäväällä tavalla, sen toteuttamisella on ja pitää olla pääsääntöisesti positiivisia ympäristövaikutuksia. Joillakin ulottuvuuksilla ja/tai joidenkin toimenpiteiden kohdalla voi silti tapauskohtaisesti esiintyä myös negatiivisia vaikutuksia, joskaan nämä eivät välttämättä havainnollistu kehittämiskokonaisuuksien tai koko ohjelman tasolla.

Vaikutukset kehittämiskokonaisuuksittain

Maakuntaohjelman toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu jokaisen neljän kehittämiskokonaisuuden ja kunkin viiden päävaikutustyyppin suhteen. Arviointi on tehty viisiportaisella asteikolla, joka on:

- ++ merkittävä myönteinen vaikutus
- + vähäinen myönteinen vaikutus
- 0 ei mainittavia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia
- vähäinen kielteinen vaikutus
- merkittävä kielteinen vaikutus

Vaikutusten tarkastelussa aikajänne on pääntöisesti ohjelmakautta vastaava, noin 3 - 5 vuoden päähän ulottuva. Erityisesti mittavissa infrastruktuurin rakentamishankkeissa ja toisaalta toimintatapojen muutosta koskevis- sa innovaatiokehittämisen toimenpiteissä vaikutusten toteutumisaika on kuitenkin tätä huomattavasti pidempi. Maakuntaohjelma esittää tavoitteensa isoina kehittämiskokonaisuuksina, joiden toteutuminen summautuu lukuisista pienemmistä toimenpiteistä. Näistä suurta osaa ei vielä ole olemassa edes suunnitelmina, ja siksi arviointi on hyvin yleisluontoinen.

Arviointi antaa pohjaa erityisesti ohjelman toteutukseen, jossa vaikutuksia tapahtuu seurauksena erilaisista konkreettisista toimista.

Välkky Pirkanmaa

<i>Vaikutukset</i>	 Välkky Pirkanmaa
Sosiaaliset	+
Ekologiset	+
Kulttuuriset	+
Taloudelliset	++
Tasa-arvo	0

Kehittämiskokonaisuudella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia erityisesti talouteen uudistumisen, innovaatiotoiminnan kehittämisen ja osaamisohjelman uudistamisen ja vahvistamisen kautta. Koska näitä periaatteita voidaan hyödyntää myös esimerkiksi hyvinvointia tuottavien palveluiden kehittämiseen, on ohjelmalla katsottu olevan myös myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Älykkäät ratkaisut edistävät myös resurssiviisautta ja vähähiilisyttä, ja ohjelman toteuttamisella on sitä kautta myös myönteisiä ekologisia vaikutuksia. Yritysten ja niiden osajien kansainvälistymisestä ja ulkomaalaisten huippuosaajien sijoittumisesta maakuntaan voi seurata myös kulttuurin liittyviä positiivisia vaikutuksia. Mahdollisena riskinä voidaan nähdä joidenkin alueiden tai alojen tipahtaminen kehityksen ulkopuolelle, vaikkakin juuri tätä maakunnallisella ohjelmatyöllä nimenomaisesti pyritään ehkäisemään.

Ehyt Pirkanmaa

<i>Vaikutukset</i>	 Ehyt Pirkanmaa
Sosiaaliset	++
Ekologiset	0
Kulttuuriset	+
Taloudelliset	+
Tasa-arvo	++

Arjen toimivuutta, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä koulutusta, osaamista, työllisyyttä ja osallisuutta koskeva kehittämistoiminta tuottaa maakuntaan merkittäviä myönteisiä sosiaalisia vaikutuksia. Nämä toimivat myös edellytyksenä taloudelliselle kehityksellä ja siten kokonaisuudella on myös suoranaisia, myönteisiä vaikutuksia aluetalouteen. Maakunnan osien erilaisuus huomioidaan ja niitä pyritään kehittämään omista vahvuuksistaan lähtien tasapuolisesti, joten kokonaisuudella on alueiden tasa-arvoa edistävä vaikutus. Alueen viihtyisyyden, kiinnostavuuden ja elämyksellisyyden kasvattamisella ja vaalimisella tavoitellaan puolestaan merkittäviä kulttuurisia vaikutuksia.

Kestävä Pirkanmaa

<i>Vaikutukset</i>	 Kestävä Pirkanmaa
Sosiaaliset	+
Ekologiset	++
Kulttuuriset	+
Taloudelliset	+
Tasa-arvo	0

Kehittämiskokonaisuudella on merkittäviä myönteisiä ekologisia vaikutuksia erityisesti kiertotalouden, ilmastomuutoksen hillinnän ja vähähiilisuuden edistämistavoitteiden kautta. Luonnosta ja rakennetusta ympäristöstä huolehtimisella ja niiden monimuotoisuuden vaalimisella on myös myönteisiä kulttuurisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Kokonaisuuteen liittyy myös taloudellisia mahdollisuuksia, mikäli esimerkiksi kierto- ja biotalouden liittyvät uudet liiketoimintamahdollisuudet saadaan hyödynnettyä ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Kehittämiskokonaisuus ei varsinaisesti edistä alueiden välistä tai muuta sosiaalista välistä tasa-arvoa, mutta valinnoilla voidaan vaikuttaa siihen, että kielteisiä vaikutuksia ei pääse syntymään. Mahdollinen riski sisältyy maakunnan eri osien valmiuksiin ja kykyihin ja päästä liiketaloudellisesti kannattaviin kierto- ja biotalouden toteutuksiin, koska ne monissa tapauksissa edellyttävät riittävät volyymia, osaamistasoa ja myös pääsyä kansainvälisille markkinoille. Lisäksi voidaan tunnistaa biotalouden luonnon monimuotoisuutta mahdollisesti köyhdyttävät vaikutukset, ja ylipäättään uusi toiminta kuten kiertotalous voi sisältää odottamattomia, kertyviä tai viiveellä ilmeneviä vaikutuksia, jotka eivät vielä ole vielä tunnistettavissa. Myös Kestävä kehittämiskokonaisuudella on joka tapauksessa ympäristövaikutuksia, koska tavoitteiden kestäväkin toteuttaminen aiheuttaa luonnonvarojen kulutusta ja päästöjä ympäristöön ja mahdollisten hankekeskittymien yhteisvaikutukset voivat muodostua paikallisesti haitallisiksi ja seuranta vaativiksi.

Saavutettava Pirkanmaa

<i>Vaikutukset</i>	 Saavutettava Pirkanmaa
Sosiaaliset	+
Ekologiset	+
Kulttuuriset	+
Taloudelliset	++
Tasa-arvo	+

Kehittämiskokonaisuudella on kaikkiin vaikutustyyppihin jossakin mitassa myönteisiä vaikutuksia, koska järkevä maankäyttö, tiivis yhdyskuntarakenne ja joukkoliikenne edesauttavat erilaisten myönteisten vaikutusten syntymistä mm. alueidenkäytön, energiankulutuksen, päästöjen hallinnan jne. kautta. Hallitulla kaavoituksella voidaan myös ehkäistä näihin teemoihin liittyvien tunnis-

tettujen ongelmien syntymistä. Myönteisten ekologisten vaikutusten syntyminen on mahdollista, mutta se edellyttää liikkumisessa painotuksen siirtymistä henkilöautoilusta esimerkiksi julkiseen ja sähköiseen liikenteeseen ja liikkumistarpeen vähenemistä. Tähän tietysti esim. raitiotieverkon kehittäminen ja älyliikenteen tavoitteet tähtäävätkin. Esimerkiksi yhdyskuntarakenteen ja liikenteen kehittämishankkeiden mahdollisten kielteisten ympäristövaikutusten osalta kysymys on usein siitä katsotaanko muut niistä seuraavat myönteiset vaikutukset ne oikeuttaviksi. Ylipäätään kokonaisuuden myönteiseksi arvioitavat vaikutukset sisältävät olennaista epävarmuutta, ja siksi sen toteuttamisessa hankekohtainen, laadukas ja riittävä ympäristövaikutusten arviointi on korostetun tärkeää. Haitallisia hanketason yhteisvaikutuksia saattaa tapahtua erityisesti voimakkaasti kasvavalla Tampereen kaupunkiseudulla. Vaikutukset ajoittuvat todennäköisesti kauemmas tulevaisuuteen, mutta niitä on silti varauduttava seuraamaan.

Nollavaihtoehto

Yksi arvioitava vaihtoehto on myös se, että mitään ohjelman esittämiä kehittämiskokonaisuuksia ei tavoitella ja kehitys jatkuu trendinomaisesti ennallaan. Keskeistä silloinkin on taloudellisten suhdanteiden vaikutus; se eletäänkö kasvun vai taantumana odotuksessa. Viimeaikainen, varovainen positiivinen talouskehitys pitkän alavireisen kauden jälkeen antaa odottaa että kehittämismaisema nollavaihtoehdossakin olisi kasvuhakuinen, mutta ei välttämättä samaan tapaan toimintatapojen uudistamista tavoitteleva tai esim. alustatalouden, kiertotalouden tai avoimen innovaatiokehittämisen malleja kehittämään pyrkivä. Tällaisessa, perinteisemmän elinkeino- ja aluekehittämisen vaihtoehdossa myös ympäristölle myönteiset ja sosiaaliset vaikutukset jäisivät ohjelmassa tavoiteltua vaatimattomammiksi. Samaan suuntaan johtaisi ohjelmassa esitettyjen älykkään infrastruktuuriin, asumisen ja liikkumisen innovaatiopanos- tusten puuttuminen, kun niiden kautta saavutetut tehokkuushyödyt esim. liikenteessä ja logistiikassa jäisivät saavuttamatta. Väestökasvun maakunnassa ruuhkautumisen ja julkisen palvelujärjestelmän tukehtumisen kaltaiset ongelmat kärjistyisivät myös nollavaihtoehdossa todennäköisemmin kuin tapahtuisi ohjelmassa kaavailujen tehostamistavoitteiden toteutuessa. Ehkä merkittävin ohjelman tavoittelema muutos, joka nollavaihtoehdossa jäisi toteutumatta, on maakunnan valmistavan teollisuuden ja palvelujärjestelmän ”digiloikka”. Onnistuessaan se voi olla valtava ympäristökuormituksen vähentäjä sen tehostaessa ja uudistaessa raaka-aineiden käyttöä, energiankulutusta, logistiikka, asiakaskontaktien järjestämistapaa, jätteiden syntyä ym. tekijöitä aina liiketoimintatapoja ja palvelukonsepteja myöten.

Vaikutukset maakunnan eri osissa ja ympäristön osa-alueilla

Kehitys on pitkään tapahtunut voimakkaimpana Tampereen kaupunkiseudulla, ja siellä myös kehityksen ympäristövaikutukset ovat selvimpiä. Maakuntaohjelman toteutuksen yksi keskeisimpiä tarkoituksia on suunnata myönteisiä kehitysvaikutuksia myös maakunnan reunaosiin. Saavutettava -kokonaisuudessa tämänkaltaiset vaikutukset ovat ilmeisimmät, koska siinä pyrkimys tasapainoiseen yhdyskuntarakenteeseen ja palvelujen saavutettavuuteen kattaa koko maakunnan. Myös kehittämiskokonaisuus Kestävän vaikutukset kohdistuvat eri tavoin maakunnan eri osiin ja kaupunkiseudun sisällä. Esimerkiksi pohjoisella Pirkanmaalla vaikutuksia liittyy luonnonvaratalouteen ja kaupunkiseudulla vaikutukset voivat liittyä voimakkaasti kasvavaan, tiivistyvään yhdyskuntarakenteeseen.

Muuten kehittämiskokonaisuuksien sisällön suhteen ei ole merkittäviä eroja siinä, miten ne eri alueet huomioivat ja miten niiden vaikutukset alueellisesti kohdentuvat. Käytännössä eroja syntyy kuitenkin siitä että maakunnan eri osissa toteutukseen mobilisoitavissa olevien toimijoiden ja voimavarojen välillä on suuria eroja, jotka lisäksi ovat kasvussa mm. reuna-alueiden negatiivisen väestökehityksen seurauksena. Toisaalta tämä näkyy myös isojen liikenne- ja muiden infrainvestointien keskittymisestä kaupunkiseudulle, jonne myös niiden rakennusaikaiset melu-, liikkumis- ja muut haitat keskittyvät. Nähtävästi olennaisin ristiriita maakunnan kehittämis- ja ympäristötavoitteiden välillä liittyy tarpeeseen turvata elinvoimaiset seutukeskukset ja maakunnan sisäiset liikuumismahdollisuudet sekä tästä johtuvien moottoriliikenteen päästöjen määriin. Näitä haittoja on lievennettävä liikennejärjestelmäsuunnittelun keinoin sekä äly- ja sähköisen liikenteen ratkaisuin.

Maakuntaohjelman toteutuksen yksi keskeisimpiä tarkoituksia on suunnata myönteisiä kehitysvaikutuksia myös maakunnan reunaosiin.

Toissijaiset ja kertyvät vaikutukset, yhteisvaikutukset ja eri aikajäniteillä pysyvät tai tilapäiset vaikutukset

Maakuntaohjelman merkittävimmät ja kauaskantoisimmat yhteisvaikutukset tulevat todennäköisesti liittymään isoihin infrastruktuurihankkeisiin, kuten pääradan 3. raiteeseen, raitiotieverkon laajentamiseen ja lentokenttäalueen kehittämiseen. Kertyvät vaikutukset liittyvät innovaatiokehittämisen luonteeseen; siihen että se luo edellytyksiä yhä uusille tavoille parantaa ja tehostaa toimintaa, ja tämä kehityksen kierre pyrkii olemaan vahvempi isoissa osaamiskeskitymissä ja kaupungeissa kuin pienemmillä paikkakunnilla ja harvempaan asutuilla seuduilla. Maakuntaohjelman keskeinen haaste onkin saada myönteinen kehitys ulottumaan myös keskusseudun ulkopuolelle.

Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen

Merkittävimmiksi ohjelman toteutukseen liittyviksi riskeiksi voidaan todeta:

- alueellinen eriarvoistumiskehitys, erityisesti innovaatiokehityksen kaupunkivetoisuuden vuoksi
- ympäristön tilan ja sosiaalisen viihtyisyyden (ainakin väliaikainen) heikkeneminen voimakkaimman toiminnan piirissä olevilla alueilla

Näitä haittoja ei voida ohjelmavalmistelulla poistaa, joskin niiden tunnistaminen auttaa niiden lieventämistä toteutusvaiheeseen siirryttäessä. Keinoina korostuvat suunnitteluvaiheen vaihtoehtoisten toteutustapojen arviointi, riskianalyysit, avoin valmistelu ja kansalaiskeskustelu. Hankekohtainen vaikutusten arviointi varmistaa rakennus- ja investointihankkeiden toteuttamisessa, että vaikutuksia punnitaan suhteessa hankkeiden tavoitteisiin ja toteuttamistavoiksi valitaan vähiten haitallisia vaikutuksia aiheuttavat.

Vaikutusten seuranta

Koska maakuntaohjelmasta ei suoranaisesti seuraa rahoitus- tai hankepäätöksiä, myös vaikutusten seurannassa pysyttäydytään yleisellä tasolla. Ohjelman vaikutukset ovat kehitysprosesseja ja kehityskulkuja käynnistäviä ja tukevia. Siksi sen seurannassa painottuvat enemmän

laadulliset arvioinnit kuin määrälliset ja mitattavissa olevat indikaattorit. Seurantaa tehdään ohjelmakauden kuluessa, ja toteutettava lakisääteinen ohjelma-arviointi sisältää myös vaikuttavuuden arviointia.

Yli ohjelmakauden ulottuvat vaikutukset tapahtuvat toimiala-, koulutus- ja palvelurakenteiden kaltaisten suurten rakenteiden muokkauksessa sekä isojen infrastruktuurihankkeiden toteutuessa. Näiden vaikutusten tunnistaminen ja arviointi pyritään ottamaan huomioon strategian seuraintindikaattoreissa myöhemmin. Niissä pyritään tavoittamaan myös eriarvoistuminen ja kaupungistumisen kaltaisia ilmiöitä. Tulevaisuuden epävarmuuteen ja uusiin avauksiin kehittämisessä on varauduttava myös seurannassa.

Lisätietoja Pirkanmaan maakuntaohjelman ympäristöselostuksesta antaa suunnittelupäällikkö Marko Mäkinen, p. 050 534 7760, s-posti marko.makinen@pirkanmaa.fi

Pirkanmaan ympäristön nykytila, ominaispiirteet ja kehitys

Pirkanmaan ympäristön nykytilan kuvaus sisältyy ajantasaistetuinmuodossa maaliskuussa 2017 hyväksytyyn Pirkanmaan maakuntakaavan kaavaselostukseen. Tässä yhteydessä sitä ei toisteta, vaan viitataan kaavaselostuksessa tehtyyn kuvaukseen. Ympäristöön kohdistuvien haitallisten muutosten seuranta ja lieventämistä tehdään tämän aineiston ja mahdollisesti Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa erikseen tuotettavan ympäristön tilaa kuvaavan aineiston pohjalta.

Keinoina korostuvat suunnitteluvaiheen vaihtoehtoisten toteutustapojen arviointi, riskianalyysit, avoin valmistelu ja kansalaiskeskustelu.

PIRKANMAA

Kelloportinkatu 1, PL 1002, 33101 Tampere
Puh. 03 2481 111
pirkanmaan.liitto@pirkanmaa.fi
www.pirkanmaa.fi

TEEMME MUUTOSTA YHDESSÄ

